

Ahmed-i Şâmlu; Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Bir Şiirinin Tercümesi

Gökhan Çetinkaya*

Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü,
Kırıkkale, Türkiye

Öz

Kuşkusuz çağdaş İran şiirinin en önemli temsilcilerinden biri ve şi'r-i sepîd olarak bilinen vezinsiz şiir türünün kurucusu olan Ahmed-i Şâmlu hakkında Türkiye'de pek çok akademik ve edebî çalışma yapılmaya başlanmış, şiirlerinin bazıları Türkçeye tercüme edilmiştir. Yapılan bu yayınlar ışığında onun şiiri ve şairliği hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak ve bir şiirinin Türkçeye kazandırılması için bu çalışma hazırlanmıştır. Çalışmada Şâmlu'nun kısaca hayatına, eserlerine ve edebi kişiliğine değindikten sonra onun *Hevâ-yi Tâze* adlı şiir kitabında yer alan "Diger Tenhâ Nîstem (Artık yalnız değilim) adlı şiirinin Farsçası ile birlikte tercümesi sunulmuş ve bu şiir hakkında bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahmed-i Şâmlu, Şi'r-i Sepîd, Hevâ-yi Tâze, Çağdaş İran Şiiri.

Ahmad-e Shamloo; His Life, Works, Literary Personality and Translation of One of His Poems

Abstract

There's no doubt that about Ahmad-e Shamloo who is one of the most important representative in Persian poem and the constituent of the meterness poem which is known as "şi'r-i sepîd", several academical and literary studies started to be working out in Turkey and some of his poems translated into Turkish. Under the guidance of these studies, to have more information about his poem and poetry and to bring the one of his poem into Turkish this study was prepared. In this study after refered to Shamloo's life in short, his works and literary personality; the poem which is named "Diger Tanha Nistam" that placed in his poem book *Hevae Taze*, was given with it's translation and Persian and an estimation was made about this poem.

Keywords: Ahmad-e Shamloo, Şi'r-i sepîd, Heva e Taze, Modern Iranian Poetry.

Makale Bilgileri:

Gönderim / Received:

17.11.2016

Kabul / Accepted:

22.12.2016

* Sorumlu Yazar:

Kırıkkale Üniversitesi,

Fen-Edebiyat Fakültesi,

Kırıkkale, Türkiye

gokhancetinkaya43@gmail.com

To cite this article:

Çetinkaya, G. (2017). Ahmed-i Şâmlu; hayatı, eserleri, edebi kişiliği ve bir şiirinin tercümesi. *Curr Res Soc Sci*, 3(1), 9-19.

1. Hayatı

Ahmed-i Şâmlu 21 Âzer 1304 hş./12 Aralık 1925 m. tarihinde, Tahran'da dünyaya geldi. Annesi Kevkeb Irâkî, babası ise Haydar Şâmlu'dur. Şâmlu, subay olan babasının işi sebebiyle çocukluk ve gençlik dönemini Reşt, Semirem, İsfahan, Âbâde ve Şiraz gibi çeşitli şehirlerde geçirmiştir. İlkokulu ve liseyi bahsi geçen şehirlerde öğrenim görerek tamamladıktan sonra 1321-1323 hş./1942-1944 m. yılları arasında, babasının görevi sebebiyle İran'ın kuzey bölgesine geçmiş ve burada siyasi faaliyetlere katılmış ve bunun neticesinde yakalanarak hapse atılmıştır. 1324 /1945 yılında hapisten çıkmış ve daha sonra Rızâiye şehrinde Askerî lisede eğitimini sürdürmüştür. Bir yıl aradan sonra Tahran'a dönerek eğitim hayatına son vermiştir (Pâşâyî, 1378/1999, II, s. 571-572; Sebûr, 1378/1999, s. 372).

1326 /1947 yılında ilk evliliğini yapmış ve bu evlilikten dört çocuğu olmuştur. Babasının zorlaması ile yaptığı bu evlilik bir müddet sonra boşanma sebebiyle bitmiştir. 1336/1957 yılında Tûsî Hâirî ile ikinci evliliğini yapmış ve 1340/1961 yılında ikinci eşinden de ayrılmıştır. 1343 /1964 yılında üçüncü ve sonuncu eşi Âydâ ile evlenmiştir (Pâşâyî, 1378/1999, II, s. 572-575; KırLangıç, 2010, s. 21-22).

1331-33/1952-54 yılları arasında Macaristan Elçiliği Kültür Müşavirliği görevini yapmıştır. 1333/1954 yılında siyasi tutuklu olarak on dört ay gibi bir süre hapis yatmış ve 1334/1955 yılında serbest bırakılmıştır. 1351/1952 yılında tedavi amacıyla Almanya'ya gitmiş ve orada boynundan ameliyat geçirmiştir. 1356/1977 yılında siyasi sebeplerden dolayı Amerika'ya gitmiş ve bir yıl kadar orada ikamet etmiştir. Şâmlu, bu süre zarfında Yaşar Kemal ile tanışmıştır. Daha sonra oradan İngiltere'ye gitmiş ve 1357/1978 yılında İran'a geri dönmüştür. Şâmlu, 1367/1988 yılında İkinci Uluslararası Edebiyat Kongresi'ne katılmak için tekrar Almanya'ya gitmiş ve daha sonra aynı yıl içerisinde muhtelif Avrupa kentlerinde edebî faaliyetlerde bulunarak ülkesine dönmüştür. 1369/1990 yılında tekrar Amerika'ya gitmiş ve orada Berkeley Üniversitesi'nde İranlı öğrencilere

ders vermek için misafir öğretim üyesi olarak bir müddet görev almıştır (Pâşâyî, 1378/1999, II, s. 573-584; KırLangıç, 2010, s. 22-24).

1375/1996 yılında boyun ve sağ ayak damarlarındaki rahatsızlıkları sebebiyle iki ayrı ameliyat geçirmiş, hastalığının ilerlemesi sonucunda sağ bacağı kesilmiştir (Pâşâyî, 1378/1999, II, s. 576). Ömrünün son dönemlerini hastalık ile mücadele ederek geçiren Şâmlu, 2 Mordâd 1379/23 Temmuz 2000'de 75 yaşında vefat etmiştir (Şemîsâ, 1388/2009, s. 607).

2. Eserleri

a) Şiir Kitapları

- 1- Âhenghâ-yi Ferâmûş-şode 1324/1945
- 2- 23 1330/1951
- 3- Kat'nâme 1330/1951
- 4- Âhenhâ ve İhsâs 1332/1953
- 5- Hevâ-yi Tâze 1336/1957
- 6- Bâg-i Âyine 1339/1960
- 7- Âydâ der Âyine 1343/1964
- 8- Âydâ: Direht ve Hancer ve Hâtire 1344/1965
- 9- Koknûs der Bârân 1345/1966
- 10- Mersiyehâ-yi Hâk 1348/1969
- 11- Şukufte der Mih 1349/1970
- 12- İbrâhîm der Âteş 1352/1973
- 13- Deşne der Dîs 1356/1977
- 14- Terânehâ-yi Kuçek-i Gurbet 1359/1980
- 15- Medâyah-i bî-Sîle 1371/1992
- 16- Hadîs-i Bîkarârî-yi Mâhân (Basılmamış kitap)

b) Seçme Şiirler

- 1- Bergozîde-i Eşêâr 1347/1968
- 2- Bergozîde-i Eşêâr, Bâ Harf ve Suhenhâyî der Şiêr u Şâirî 1348/1969
- 3- Ez Hevâ ve Âyinehâ 1348/1969
- 4- Kâşifân Furûten Şovkerân 1359/1980
- 5- Gozîne-i Eşêâr 1372/1993

c) Çeviri Şiir

- 1- Gazel Gazelhâ-yi Suleyman 1347/1968
- 2- Hemçûn Kûçeî bî-Întihâ 1352/1963
- 3- Hayko:Şièr-i Japonî 1361/1982
- 4- Siyâh Hemçûn Afrikâ-yi Aêmâk-i Hodem 1362/1983
- 5- Terâne-i Şarkî ve Eşèar-i Dîger 1360/1981
- 6- Sukût Serşâr Ez Nâgoftenihâ Est 1365/1986
- 7- Çîden-i Sepîde Dem 1367/1988
- 8- Harfhâ 1367/1988

d) Öykü

- 1- Zîr-i Hayme-i Gor Girifte-i Şeb ve Zen-i Poşt-i Der-i Mağribî 1335/1956
- 2- Derhâ ve Dîvâr-i Bozorg-i Çîn 1352/1973

3. Edebî Kişiliği

Ahmed-i Şâmlu'nun yayımlanan ilk şiir kitabı *Âhenghâ-yi Ferâmûş-şode* (Unutulmuş Şarkılar) adlı eserdir. Bu kitap, şair yirmi iki yaşındayken 1326/1947 yılında yayımlanmıştır (Lengrûdî, 1377/1998, I, s. 355). *Âhenghâ-yi Ferâmûş-şode* ile şiir dünyasına adım atmış olan şairin bu eserinde bir taraftan yenilikçi İranlı şairlerin özellikle de Nimâ Yûsiç'in etkisi görülürken diğer taraftan ise Paul Eluard, Lui Aragon, Gabriel Garcia Lorca ve Mayakovski gibi Avrupalı sembolist ve sürrealist şairlerin etkisi göze çarpmaktadır (Rûzbih, 1386/2007, s. 203). Kendisi de bu konuda şöyle söylemiştir: “*Nimâ vasıtası ile şiir ve şairliğe adım atmış olsam da yabancı şairlere olan ilgi ve alakam beni gerçek şair yapmıştır.*” (Şemîsâ, 1388/2009, s. 609). Bu kitapta yer alan şiirlerin çoğunluğu, çehâr-pâre kalıbında yazılan şiirlerden oluşmaktadır. Bunun haricinde vezinsiz şiir ve klasik şiirler de mevcuttur (Şâfi‘i, 1380/2001, s. 424).

Âhenghâ-yi Ferâmûş-şode'de yer alan şiirlerin büyük bir çoğunluğu onun siyasi sebeplerden dolayı hapiste geçirdiği dönemin ruh halini yansıtmaktadır. Bu şiirlerde şair, bireysel acılarını karamsar bir haliyle dile getirmektedir (Kırlangıç, 2010, s. 28). Şair bu kitabını “hediyeye-î nâ-kâbil”

(önemsiz bir hediye) diye nitelendirerek eşine ithaf etmiş ve eserin önsözünde kitabında yer alan yazıları yakılması, bir yana bırakılması gereken yazılar olarak takdim etmiştir (Lengrûdî, 1377/1998, I, s. 356-357).

Şâmlu, bu eserden sonra yeni bir arayış içine girmiş ve ilk eserinde kullanmış olduğu çehâr-pâre kalıbının dışına çıkarak Nimaî şiire ilgi duymuş ve kendine has bir üslup ile bu tarzda siyasi ve sosyal içerikli şiirler kaleme almıştır. O, 1332/1953 yılında yayımlanan ikinci şiir kitabı *Âhenhâ ve İhsâs* ve daha sonra yayımlanan *Kat'nâme* adlı eserlerinde Nimaî tarzda şiirler kaleme almakla birlikte 1336/1957 yılında yayımlanan *Hevâ-yi Tâze* adlı eseriyle bu tarzda yazdığı şiirlerdeki esas hünerini sergilemiştir. *Hevâ-yi Tâze*'de yirmi dokuz adet Nimaî şiir vardır ve Şâmlu'nun eserleri arasında en çok bu tarzda şiir barındıran kitaptır. Diğer tüm eserlerinde yaklaşık kırk dokuz Nimaî şiir mevcuttur (Pûrnâmdâriyân, 1374/1995, s. 371).

Şâmlu, her ne kadar Nimaî tarzda şiirler kaleme almış olsa ve kendisi için Nimaî şiirin bir dönüm noktası olduğunu kabul etse de, bu şiir kalıbının aruz kalıplarından belli bir oranda da olsa istifade etmesi onu başka arayışlar içine itmiştir. Ona göre şiirde “*artık yeni ölçüm araçlarına ihtiyaç vardır.*” (Kırlangıç, 2010, s. 52).

Şiiri ve şairliği gün geçtikçe kemale doğru yol alırken önceki eserlerindeki eksikliği hisseden Şâmlu, artık neredeyse diğer tüm şiir kalıplarını terk edip, saf şiire ulaşma amacı için vezinden ve şiirin içinde barındırdığı musikiden vazgeçerek kendine has bir şiir kalıbı olan sepîd şiiri (şî'r-i sepîd) tercih etmiştir.

Takî-yi Pûrnâmdâriyân'a göre Şâmlu'nun sepîd şiire yönelişinin iki sebebi vardır: İlk ve öncelikli neden, Şâmlu'nun bakış açısının, yenilikçi şairlerin çoğunluğundan ve klasik tarzın temsilcisi olan şairlerin tümünden farklı oluşudur (Pûrnâmdâriyân, 1374/1995, s. 373). İkinci nedeni ise, Şâmlu'nun İran şiir vezinleri ve İran musikisi konusundaki bilgi ve birikiminin yetersizliğidir (Pûrnâmdâriyân, 1374/1995, s. 374).

Sepîd şiir, vezinsiz şiir ve Şâmluyî şiir olarak da bilinmektedir. Şâmlu'dan önce, Hûşeng-i İrânî,

vezinden bağımsız olarak şiir kaleme almış olsa da bunda çok başarılı olamamıştır. Özetle Sepîd şiir türü asıl başarısını Şâmlu ile yakalamış yani Şâmlu ile başlamış ve yine onunla sona ermiştir denebilir (Şemîsâ, 1388/2009, s. 607). Sepîd şiir, mensur şiir izlenimi veren, kelimelerin musikisine dayanan ve kendine özgü esnek kuralları olan bir şiirdir (Hukûkî, 1377/1998, II, s. 451; Kırlangıç, 2010, s. 52).

Şâmlu'da bu şiir türünün ilk örneklerini, *Hevâ-yi Tâze*'den sonra yayınladığı *Bâg-i Âyine* adlı eserinde bulmak mümkün olsa da şair bu türdeki şiirlerindeki esas maharetini bundan sonra kaleme olmuş olduğu şiir kitaplarında sergilemiştir (Pûrnâmdâriyân, 1374/1995, s. 376).

Şâmlu'nun şiiri, şairin hayatındaki değişimler çerçevesinde şekillenmiştir. Şiirdeki bu değişimler, sadece biçim ve yapı olarak kalmamış içerik olarak da kendini göstermiştir. Şair, şiirlerinde özel hayatı ve içinde bulunduğu toplumun yansımalarını sergilemektedir. Şâmlu, toplumcu bir şair olarak nitelendiriliyor ve hemen hemen bütün şiir kitaplarında yer alan şiirlerinin altyapısını toplum oluşturuyor olsa da şiirlerinde bireysel temalar da önemli bir yer tutar. Onun şiirlerinde birey ve toplum birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Şairin *Kat'nâme* adlı eserinden başlayarak bütün şiir kitaplarında bireysel temalar ile toplumsal temaları iç içe görmek mümkündür. Bazı şiir kitaplarında ise, toplum boyutu (toplumsal savaşım, yönetime muhalefet, siyasal eleştiri ve toplumsal savaşımın kahramanlarının yüceltilmesi) ağırlıklı olarak hissedilirken bazı şiir kitaplarında da birey boyutu (aşk, hayal kırıklığı, yalnızlık, öfke, gurbet gibi temalar) öne çıkmaktadır (Kırlangıç, 2010, s. 91-92).

Şairin olgunluk dönemi şiirlerinde umut ve umutsuzluk çoğu zaman yan yana yer almaktadır (Kırlangıç, 2010, s. 112). Birey ve toplum nasıl onun şiirlerinde iç içe yer alıyorsa tabiat ve tabiat unsurları da bunları ifade eden onun için önemli bir araçtır. Örneğin; o, umutsuzluğu şiirlerinde daha çok istiâri ve sembolik bir işlevle yer alan tabiat imgeleri ile ifade etme yolunu tercih etmiştir. Bu imgeler arasında “gece”, “sis”, “karanlık”, “kaya”, “gurup”, “çöl” ve “karga” gibi imgeleri zikretmek

mümkündür (Kırlangıç, 2010, s. 129).

Yukarda sayılan tabiat imgeleri haricinde Şâmlu'nun şiirlerinde kullanılan diğer belli başlı tabiat unsurları şunlardır: “sabah”, “şafak”, “deniz”, “yıldız”, “gökyüzü”, “güneş”, “mehtap”, “orman”, “toprak”, “rüzgâr”, “yağmur”, “fırtına” “ırmak”, “dağ”, “taş”, “bahar”, “çiçek”, “kış”, “bulut”, “ağaç” “kuş” vb... (Kırlangıç, 2010, s. 131).

Şâmlu'nun şiirlerinde bir tabiat unsuru olarak renkler de önemli bir yere sahiptir ve genellikle sembolik anlamlarda kullanılmaktadır. Örneğin: siyah; hüznün, kaygının, karamsarlığın, beyaz; özgürlüğün, barışın, sevginin ve temizliğin, sarı; bitkinliğin, tükenişin, kırmızı; öfkenin, isyanın, yaranın ve kanın, yeşil; canlanışın, gelişmenin ve özgürleşmenin, mavi; denizin ve gökyüzünün verdiği ferahlığın ifadesi olarak kullanılmıştır (Kırlangıç, 2010, s. 131-132).

Şâmlu'nun halk kültürünü çok iyi tanması ve başlangıçta başarısız olduğu ilk şiir denemelerinin ardından Fars şiirinin eski eserlerini tanıma çabası içine girmesi, onun şiir diline büyük katkısı olmuştur. Şâmlu, şiirlerinde hem halk arasında yaygın olan deyim ve kelimelerden hem de klasik şairlerin üslubundan ve kullandığı kelimelerden istifade etmiş ve kullanılmayan bazı eski kelimeleri tekrar Farsçaya kazandırmıştır (Pûrnâmdâriyân, 1374/1995, s. 275). Onun *Kitâb-i Kûçe* adlı çalışması, halk dili ve kültürü açısından önemli bir kaynak olmuştur. (Kırlangıç, 2010, s. 63). Buna ilave olarak Avrupa edebiyatı ve kültürü ile bir aşinalığı olan şair, batı dillerinden bazı kelimeleri de şiirlerinde kullanmaktan geri durmamıştır. Bu kelimeler genellikle müzik terimleridir.

Takî-yi Pûrnâmdâriyân onun şiir dilini şöyle tarif etmiştir: Şâmlu'nun şiir dili kökleri yaklaşık olarak sekizinci yüzyıla kadar uzanan Deri Farsçası'nın nazım ve nesri olan, dalları ve yaprakları bugünün dilinin semasını süsleyen ağaç gibidir (Pûrnâmdâriyân, 1374/1995, s. 373). Bu sebeple onun şiir dili; dünün dilinin görkemini ve sağlamlığını, bugünün dilinin canlılığı ve tazeliğini içerisinde barındırmaktadır (Pûrnâmdâriyân, 1374/1995, s. 373). Konuşma

dilini, klasik metinlerde geçen ve bazı batı dillerinden kelimeleri şiirlerinde harmanlayarak ve sepîd şiir kalıbını kullanarak kendine has bir şiir ekolü geliştirmeyi başaran Şâmlu, ayrıca Fars dilinin birleşik kelimeler oluşturmaya müsait oluşunu değerlendirerek bu dile pek çok yeni birleşik kelime ve terkipleri kazandırmayı da başarmıştır. Bu kelimelere örnek olarak; Hoftencây, gâm-sedâ, morde-âbâd, âh-vâre, çerm-bâf gibi kelimeleri göstermek mümkündür (Pûrnâmdâriyân, 1374/1995, s. 282).

O, şiirlerinde bedî'î sanatlardan da istifade etmiş ve en çok kullandığı sanatlar: teşhîs, teşbih, cinâs ve istiâredir. (Kırlangıç, 2010, s. 78).

Şâmlu'nun Tevrat ve İncil gibi dinî metinlerin üslubuna aşina olduğu (Şemîsâ, 1388/2009, s. 613) ve bazı şiirlerinde bu üslubu kullandığı

görülmektedir. Bu şiirlere örnek olarak *Âydâ der Âyine*'de yer alan "Hoftegân", *Âydâ: Direht ve Hancer ve Hâtire*'de yer alan "Tebâhî Âgâz Yâft" ve *Koknûs der Bârân*'da yer alan "Postumus" şiirlerini göstermek mümkündür (Kırlangıç, 2010, s. 67).

Şâmlu'nun şiir dilinin önemli özelliklerinden biri de, şiirin havasına ve içeriğine göre değişim gösterme yeteneğine sahip olmasıdır (Kırlangıç, 2010, s. 71).

4. Şiirin Farsça Metni ve Türkçeye Tercümesi

Aşağıda Farsça metni sunulan şiir Ahmed-i Şâmlu, *Mecmua-yi Âsâr (Defter-i Yekom: Şi'rhâ 1323-1378)*, Tahran, İntişârât-i Nigâh, 1391/2012, s. 219-220 kaynaktan alınmıştır.

دیگر تنها نیستم

بر شانه ی من کبوتری ست که از دهان تو آب می خورد
 بر شانه ی من کبوتری ست که گلی مرا تازه می کند.

بر شانه ی من کبوتری ست باوقار و خوب
 که با من از روشنی سخن می گوید
 و از انسان - که رب النوع همه خداهاست.
 من با انسان در ابدیتی پُرتاره گام میزنم.

□

در ظلمت حقیقتی جنبشی کرد
 در کوچه مردی بر خاک افتاد
 در خانه زنی گریست
 در گاهواره کودکی لبخندی زد.

آدم ها هم تلاش حقیقت اند
 آدم ها همزاد ابدیت اند
 من با ابدیت بیگانه نیستم.

□

زنده گی از زیر سنگچین دیوارهای زندان بدی سرود می خواند
 در چشم عروسکهای مسخ، شبچراغ گرایشی تابنده است
 شهر من رقص کوچه ها یش را بازمی یابد.

هیچ کجا هیچ زمان فریاد زنده گی بی جواب نمانده است
 به صداهای دور گوش می دهم از دور به صدای من گوش می دهند
 من زنده ام
 فریاد من بی جواب نیست، قلب خوب تو جواب فریاد من است.
 □

مرغ صداطلانی من در شاخ و برگ خانه ی توست
 نازنین! جامه ی خوب ات را بپوش
 عشق، ما را دوست می دارد
 من با تو رویای ام را در بیداری دنبال می گیرم
 من شعر را از حقیقت پیشانی تو در می یابم

با من از روشنی حرف می زنی و از انسان که خویشاوند همه ی
 خداهاست

با تو من دیگر در سحر رویاهایم تنها نیستم

Artık yalnız değilim

*Omuzumda senin ağzından su içen bir güvercin var;
 Omuzumda, boğazıma tazelik veren bir güvercin,
 Omuzumda, vakur ve güzel bir güvercin,
 Bana, aydınlıktan söz ediyor
 Ve insandan- tüm Tanrıların Tanrıçası olan-
 İnsanla beraber koşturuyorum, yıldız dolu sonsuzlukta*

□
*Bir hakikat kıpırdıyor karanlıkta
 Bir adam toprağa düşüyor sokakta
 Evde bir kadın ağlıyor
 Beşikte bir bebek gülümsüyor.*

*İnsanlar hakikat telaşında
 İnsanlar sonsuzluğun yaşıtı
 Bihaber değilim sonsuzluktan*

□

*Şarkı söylüyor hayat, kötülük zindanının taş duvarları altında
Pörsümüş oyuncak bebeklerin gözünde, değerli parlak bir mücevher ışıltamakta
Basit buluyor şehrim, sokakların dansını
Hiçbir yerde, hiçbir zaman cevapsız kalmamıştır hayatın feryadı
Uzaktaki seslere kulak veriyorum, kulak veriyor uzaktan sesime
Yaşıyorum
Feryadım karşılıksız değil, senin iyi kalbin cevabım*

□

*Gönül kuşum, senin yuvanın çer çöpünde
Sevgili! Giy güzel elbiseni
Aşk seviyor bizi
Uyanırken de devam ediyorum, seninle olan rüyama
Senin alnının hakikatinde buluyorum şiirimi,*

Bana aydınlıktan söz et ve bütün Tanrıların dostu olan insandan

Artık seninle, yalnız değilim rüyalarımın seherinde.

5. Şiirin İnceleme ve Değerlendirmesi

Şâmlu'nun 1336/1957 yılında yayınlan *Hevâ-yi Tâze* adlı kitabında yer alan *Diger Tenhâ Nistem* adlı bu şiir 1334/1955 yılında şair tarafından kaleme alınmıştır. (Pâşâyî, 1378/1999, I, s. 227) Nîmâî şiir kalıbında yazılan bu şiir onun üslup olarak arayış içinde olduğu yıllara tesadüf etmektedir. Şâmlu'nun *Hevâ-yi Tâze* adlı kitabında yer alan şiirlerin çoğu, onun o yıllarda

geçirdiği zindan günlerinin ürünüdür (Pâşâyî, 1378/1999, I, s. 611) ve bu şiirlerin çoğunda isyana varan, karamsar bazen de romantik bir hava hüküm sürmektedir. Ele aldığımız şiirde de umut, karamsarlık ve romantizmin bir arada olduğu görülmektedir. Şâmlu'nun şiirin ilk mısralarında umudun ve barışın simgesi olan “güvercin” kelimesini kullandığını, güzel olarak nitelendirdiği bu güvercinin kendisine umut dolu şeyler söylediğini, aydınlıktan bahsettiğini görüyoruz.

بر شانه ی من کبوتری ست که از دهان تو آب می خورد

بر شانه ی من کبوتری ست که گوی مرا تازه می کند..

بر شانه ی من کبوتری ست باوقار و خوب

که با من از روشنی سخن می گوید

Omuzumda senin ağzından su içen bir güvercin var;

Omuzumda, boğazıma tazelik veren bir güvercin,

Omuzumda, vakur ve güzel bir güvercin,

Bana, aydınlıktan söz ediyor

İnsanı Tanrıların tanrıçası olarak nitelendirerek yıldızlarla dolu bir sonsuzlukta yürüdüğünü, karanlıkta bir hakikatin hareketlendiğini söyler. Burada da hakikat ile karanlığı bir arada kullandığı, karanlık kelimesini kullanarak

karamsarlığa doğru yöneldiğini ve arkasından kullandığı hakikat ile de karamsarlık anında bile bir yeniden doğuşun yeni bir ümidin var olduğunu ifade ettiğini varsayabiliriz.

و از انسان - که رب النوع همه خداهاست.

من با انسان در ابدیتی پُرتاره گام میزنم.

در ظلمت حقیقتی جنبشی کرد.

Ve insandan- tüm Tanrıların Tanrıçası olan-

İnsanla beraber koşturuyorum, yıldız dolu sonsuzlukta

Bir hakikat kıpırdıyor karanlıkta

Nitekim sonrasında bir adamın sokakta toprağa düştüğünü, bir kadının evde ağladığını, her şeyden habersiz bir bebeğin de beşikte gülümsediğini söyler. Toprağa düşen adam ve ağlayan kadından kastının karamsarlığa kapılmak, ümitleri kaybetmek olduğu veya hayatın kötü yüzünü işaret ettiği söylenebilir. Fakat yine de bir yerden

umut beslenebileceği düşüncesini de “gülümseyen bebek” söylemi ile desteklemek mümkündür. Ayrıca beşikteki bebek ile doğum, evde ağlayan kadın ile hayat ve sokakta toprağa düşen adam ile ölüm çağrışımı yapılarak yaşamın döngüsüne işaret edildiği de görülmektedir.

در کوچه مردی بر خاک افتاد

در خانه زنی گریست

در گاهواره کودکی لبخندی زد.

Bir adam toprağa düşüyor sokakta

Evde bir kadın ağlıyor

Beşikte bir bebek gülümsüyor.

Şair insanların dünya hayatının doğum-yaşam-ölüm üçgenindeki döngüsü içerisinde sürekli bir

arayış içinde olduğu ve bir koşuşturmaca içinde sürüklenip gittiğini ifade eder.

آدم ها هم تلاش حقیقت اند

آدم ها همزادِ ابدیت اند

من با ابدیت بیگانه نیستم

İnsanlar hakikat telaşında

İnsanlar sonsuzluğun yaşıtı

Bîhaber değilim sonsuzluktan

Gündelik hayat koşuşturmacasında canlılığını kaybeden, yıpranan ve yaşlanan insanı; pörsümüştü, artık kullanılmaz halde olan bir oyuncak bebeğe benzetirken; onda her daim mevcut olan ve ona değer katan aşk ve sevgiyi, o oyuncak bebeğin gözünde tüm zarafeti ile parıldayan mücevhere benzetmektedir. Bu aşk sayesinde hayatın, kötülük zindanının taş duvarları altında yani dünyada,

şarkı söylediğini daha klasik bir ifadeyle hayatın devam ettiğini; beslediği bu sevgi hasebiyle feryatlarının karşılıksız kalmadığını; aşkın her daim onu zinde tuttuğunu ve hayatın bütün kargaşası, tasası ve telaşına rağmen onun hayatına anlam kattığını sevgilisine seslendiği dizelerinde ifade etmektedir.

زنده گی از زیر سنگچین دیوارهای زندان بدی سرود می خواند

در چشم عروسکهای مسخ، شبچراغ گرایشی تابنده است

شهر من رقص کوچه ها یش را بازمی یابد

هیچ کجا هیچ زمان فریاد زنده گی بی جواب نمانده است

به صداهای دور گوش می دهم از دور به صدای من گوش می دهند

من زنده ام

فریاد من بی جواب نیست، قلب خوب تو جواب فریاد من است

Şarkı söylüyor hayat, kötülük zindanının taş duvarları altında

Pörsümüştü oyuncak bebeklerin gözünde, değerli parlak bir mücevher ışıldamakta

Basit buluyor şehrim, sokakların dansını

Hiçbir yerde, hiçbir zaman cevapsız kalmamıştır hayatın feryadı

Uzaktaki seslere kulak veriyorum, kulak veriyor uzaktan sesime

Yaşıyorum

Feryadım karşılıksız değil, senin iyi kalbin cevabım

Manzumenin devamında şair, çektiği aşk ıstırabının ve çilesinin karşılıksız olmadığını ve sevgilisinin gönlünün de onda olduğunun

bilincinde olarak sevgilisine seslenir. Son olarak şair, gönlünün artık tamamen onda olduğu ve ona tamamen teslim olduğunu; dört bir tarafının

sevgilisine beslediği aşk ile çepeçevre kaplandığı ve her anının o yanında olsa da olmasa da onu düşünerek geçtiğini; şiirinin kaynağının onun

sevgisi ve güzel yüzü olduğunu; onun varlığı ile her daim kendini ümitvar kıldığını ifade etmektedir.

مرغ صداطلائی من در شاخ و برگِ خانه ی توست

نازنین! جامه ی خوب ات را بپوش

عشق، ما را دوست می دارد

من با تو رویای ام را در بیداری دنبال می گیرم

من شعر را از حقیقتِ پیشانی تو در می یابم

با من از روشنی حرف می زنی و از انسان که خویشاوند همه ی

خداهاست

با تو من دیگر در سحرِ رویاهایم تنها نیستم

Gönül kuşum, senin yuvanın çer çöpünde

Sevgili! Giy güzel elbiseni

Aşk seviyor bizi

Uyanırken de devam ediyorum, seninle olan rüyama

Senin alnının hakikatinde buluyorum şiirimi,

Bana aydınlıktan söz et ve bütün Tanrıların dostu olan insandan

Artık seninle, yalnız değilim rüyalarımın seherinde.

Şiirde söz sanatlarına bakıldığında en çok göze çarpan teşhis sanatıdır. İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkları; düşünen, duyan ve hareket eden bir insan kişiliğinde göstermek, kişileştirmek (Dilçin, 2005, s. 419) manasına gelen teşhis sanatına bu manzumede geçen aydınlıktan söz eden “güvercin”, şarkı söyleyen “hayat”, dans eden “sokaklar”, sokakların bu dansını basit bulan “şehir” ve sevgi besleyen “aşk”ı örnek olarak gösterilebiliriz. Takî-yi Pûrnâm-dâriyân, Şâmlu’nun teşhis sanatını şiirlerinde kullanmada gösterdiği mahareti şu ifadelerle izah etmiştir: “Mecazın bir türü sayılan teşhis, Şâmlu’nun şiirde imge unsuru olarak en göz alıcı ve seçkin işidir. Onun tüm şiir kitaplarında, insanın ve diğer canlı varlıkların eylemleri, davranışları, özellikleri ve duyguları; cansız tabiat varlıklarına, soyut ve zihin

ürünü kavramlara nispet edilmiştir. Bu sebeple onun şiirinin atmosferi coşku, neşe ve hareketli bir hava barındırır. Böyle bir atmosfer dış dünyada mevcut değildir (Pûrnâm-dâriyân, 1378/1995, s. 159). Kelime anlamı olarak birinden ödünç bir şey almak; terim olarak ise, gerçek anlamı ile mecazî anlamı arasında benzerlik ilgisi olması şartıyla bir kelimeyi gerçek anlamı dışında kullanmak olan istiâre sanatı da (Değirmençay, 2014, s. 167) manzumede geçen bir başka söz sanatıdır. Bu sanata “*Gönül kuşum, senin yuvanın çer çöpünde*” mısraındaki, kalp ve şairin gönlünden istiâre olan (‘Abbâsî, 1388/2009, s. 227) ve gönül kuşu olarak tercüme edilen “morg-i sedâ-telâî” kelimesini örnek olarak gösterebiliriz.

Şiirde ayrıca Şâmlu’nun sembolik ve istiâri bir işlevle sıkça kullandığı tabiat unsurlarını görmek

mümkündür. Güvercin (barış), karanlık (karamsarlık), yıldız (umut) gibi imgeleri bu unsurlara örnek olarak gösterebiliriz.

Şairin edebî kişiliği kısmında bahsettiğimiz terkip ve birleşik kelime üretme konusundaki becerisine bu şiirde geçen “Sengçîn” kelimesi güzel bir örnektir. Ayrıca “hemtelâş, hemzâd, şebçerâğ” gibi kelimeler de şiir geçen diğer terkiplerdir. Bu manzumede geçen سنگچين ديوارهاي زندان بدى “Sengçîn-i divârhâ-yi zindân-i bedî” (Kötülük zindanının taş duvarları) ve چشم عروسكهاي مسخ “Çeşm-i arusekhâ-yi mesih” (Pörsümüş oyuncak bebeklerin gözü) tamlamaları dili kullanmadaki becerisini açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç

Çalışmamızda, Modern İran Edebiyatı’nın en önemli temsilcilerinden biri ve kendine has bir şiir ekolünün mucidi olan Ahmed-i Şâmlu’nun *Hevâ-yi Tâze* adlı şiir kitabında yer alan *Diger Tenhâ Nîstem* (Artık Yalnız Değilim) adlı şiirinin Türkçeye tercümesi ve Farsça metni birlikte sunulmuş; daha sonra onun bu şiirde kullandığı imgeler, semboller, terkipler ve söz sanatları ele alınarak bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu vesile ile az da olsa şair ve onun şiiri hakkında bilgi veren bir kaynak ortaya konmuştur.

Kaynakça

- ‘Abbâsî, C. (1388/2009). *Ferheng-i Şi’r-i Şâmlu*. Tahran: İntişârât-i Nigâh.
- Değirmençay, V. (2014). *Fünûn-i Belâgat ve Sînâât-i Edebî*. Ankara: Aktif Yayın Evi.
- Dilçin, C. (2005). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hukûkî, M. (1377/1998). *Mururî ber Târih-i Edeb-i İmrûz-i İran*, II, Tahran:
- Kırlangıç, H. (2010). *Ahmed Şâmlu ve Şiiri*. İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları.
- Lengrûdî, Ş. (1377/1998). *Târih-i Tahlîlî-yi Şi’r-i Nov*, I-IV. Tahran: Neşr-i Merkez.
- Pâşâyî, A. (1378/1999). *Nâm-i Heme-i Şi’rhâ-i To (Zindegi ve Şi’r-i Ahmed-i Şâmlu)*, I-III. Tahran: Neşr-i Sâlis.
- Pûrnâmdâriyân, T.(1374/1995). *Sefer Der Mih*. Tahran: İntişârât-i Zemistân.
- Rûzbih, M. Rezâ. (1386/2007). *Edebiyât-ı Mu’âsir-i İran (Şi’r)*. Tahran: Neşr-i Rûzgâr.
- Sebûr D. (1378/1999). *Berkerân-i Bikerân: Nigâhî be Şi’r-i Mu’âsir-i Fârsî (Edebiyât-i Fârsî)*. Tahran: İntişârât-i Sohen.
- Şâfî’i, H. (1380/2001). *Zindegi ve Şi’r-i Sâd Şâ’ir (Ez Rûdekî Tâ İmrûz)*. Tahran: Ketâb-i Horşid.
- Şâmlu A. (1391/2012). *Mecmua’-yi Âsâr (Defter-i Yekom:Şi’rhâ 1323-1378)*. Tahran: İntişârât-i Nigâh.
- Şemîsâ S. (1388/2009). *Râhnumâ-yi Edebiyât-i Mu’âsir*. Tahran: Neşr-i Mitrâ.